

הקב"ה הפסיק עם פרשת משפטים באמצע מתן תורה ללמדנו שאי אפשר לזכות לתורה רק על ידי השלום

לו עלה". וכך מצינו בהמשך הכתובים ענינים נפלאים שהיו בשעת מתן תורה, כמו זריקת דם הברית מהעולות והשלמים, מחצית הדם על ישראל ומחצית הדם על המזבח.

אמנם החידוש הגדול ביותר שמצינו בפרשת משפטים בענין מתן תורה, הוא מה שמרבים חכמינו ז"ל לשבח את ישראל שהקדימו נעשה לנשמע, כמו שכתוב (שם ז): "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע". ועל כך שנינו בגמרא (שבת פח.): "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו". ובשבח זה שרים בכל תפוצות ישראל (זמירות לשבת "יום שבתון אין לשכוח"): "ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד".

והנה אנו רואים הפלא ופלא שדבר גדול זה נזכר רק בפרשת משפטים, ואילו בפרשת יתרו שמפורש שם עיקר המעמד של מתן תורה בעשרת הדברות, לא נזכר כלל ענין נשגב זה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, אלא כתוב סתם (שם ט-ח): "ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה". הנה כי כן מוטלת עלינו חובת הביאור להבין, מה ראה הקב"ה נותן התורה להפסיק עם פרשת משפטים, בין המעמד הנורא של מתן תורה בפרשת יתרו למעמד ההשלמה בסוף פרשת משפטים.

דיני המשפטים בין אדם לחבירו מחברים ומקיימים את קבלת התורה

לכן נראה כי חכמינו ז"ל במדרש התכוונו ליישב פליאה עצומה זו, ועל כך מבאר המדרש: "ואלה המשפטים, הדא הוא דכתיב ועוז מלך משפט אהב, אמר להם משה לישראל, הרי נתן לכם הקב"ה את תורתו, אם אין אתם עושין את הדינין נוטל תורתו מכם, למה, שלא נתן לכם את התורה אלא על מנת שתעשו את הדינין".

על מנת שיקיימו כל מצוות התורה, גם החוקים וגם המשפטים, כמו שקיבלו ישראל על עצמם באומרים: "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע", מה אם כן מיוחד דיני המשפטים יותר משאר כל מצוות התורה.

הפליאה הגדולה שהפסיק הקב"ה באמצע מתן תורה עם פרשת משפטים

פתח דברינו יאיר לבאר שני המדרשים, שכוונתם ליישב קושיא עצומה על מה שבחר הקב"ה נותן התורה להכניס פרשת משפטים בתווך, באמצע הכתובים המדברים על מתן תורה לישראל, כי בפרשת יתרו מפורט באריכות המעמד הנורא של מתן תורה, החל מהכתוב (שם ט-א): "בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני", עד אחרי שזכו ישראל לשמוע מהקב"ה את עשרת הדברות, שאחריהם כתוב (שם טו): "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק".

והנה אחרי המעמד של מתן תורה מסר לנו הקב"ה את דיני המזבח (שם כא): "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך... ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה, ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו". בכך מסתיימת פרשת יתרו, ונפתחת פרשת משפטים: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם", שמפורשים בה כל דיני המשפטים בין אדם לחבירו.

ומיד אחרי שהשלים הכתוב את דיני המשפטים, חוזר הכתוב להשלים פרטים חשובים שהיו במעמד הר סיני, החל ממה שכתוב (שם כד-א): "ואל משה אמר עלה אל ה'". ופירש רש"י (שם): "ואל משה אמר עלה, פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות, ובד' בסיון נאמרה

בפרשתנו פרשת משפטים דבר בעתו מה טוב להתבונן בפתיחת הפרשה (שמות כא-א): "ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם". דרשו על כך חכמינו ז"ל במדרש (שמו"ר ל-ט):

"ואלה המשפטים, הדא הוא דכתיב (תהלים קמז-ט) מגיד דבריו ליעקב, אלו הדברות, חוקיו ומשפטיו לישראל, אלו המשפטים... לא נתתיה לאחד מן עובדי כוכבים אלא לישראל, שכיון שעמדו ישראל ואמרו (שמות כד-י) כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, מיד נתנה להם, הוי מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי, אלא למי, ליעקב, שבחרו מכל העובדי כוכבים".

וצריך ביאור מה שבחר המדרש לדרוש על מה שכתוב "ואלה המשפטים", שנתנם הקב"ה לישראל ולא לגוים, והלא למעשה לא נתן הקב"ה לגוים שום חלק מהתורה בין חוקים ובין משפטים. וכן תמיהו המפרשים על דוד המלך שאמר (תהלים סם): "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". פתח במה שנתן הקב"ה "חוקיו ומשפטיו לישראל", וסיים רק במשפטים, "לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום", והלא הקב"ה לא הודיעם שום מצוות.

עוד ראוי להתבונן במה שדרשו במדרש (שמו"ר ל-ג):

"ואלה המשפטים, הדא הוא דכתיב (תהלים צט-ד) ועוז מלך משפט אהב. אמר להם משה לישראל, הרי נתן לכם הקב"ה את תורתו, אם אין אתם עושין את הדינין נוטל תורתו מכם, למה, שלא נתן לכם את הקב"ה את התורה אלא על מנת שתעשו את הדינין, שנאמר ועוז מלך משפט אהב".

וצריך ביאור להבין כוונתו של משה רבינו שאומר לישראל: "שלא נתן לכם הקב"ה את התורה אלא על מנת שתעשו את הדינין", והרי ברור שהקב"ה לא נתן את התורה לישראל, אלא

ישׁוב הפליאה: מדוע הפסיק הקב"ה בפרשת משפטים בין מתן תורה בפרשת יתרו למתן תורה בפרשת משפטים

הקב"ה רצה ללמדנו כי דיני המשפטים בין אדם לחבירו מחברים את מתן תורה לישראל שיהיה בשלימות

מדרש: משפטי התורה יש בהם סגולה מיוחדת להשרות שלום בין אדם לחבירו שהוא יסוד כל התורה

"ויחן שם ישראל" כאיש אחד בלב אחד,

כי שלום בין אדם לחבירו הוא תנאי מוקדם לקבלת התורה

"אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר (ישעיה נד-ג) וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך, (תהלים קיט-קסה) שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, (שם קכב-ז) יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, למען בית ה' אלקינו אבקשה טוב לך, (שם כט-יא) ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום."

וכן מצינו במתן תורה שלא ניתנה תורה לישראל עד שהיו כולם כאיש אחד בלב אחד, כמו שכתוב (שמות יט ב): "ויחן שם ישראל נגד ההר". ופירש רש"י בשם המכילתא: "כאיש אחד בלב אחד". וזהו שדרש רבי עקיבא על הפסוק (ויקרא יט-יח): "ואהבת לרעך כמוך אני ה'". והביא רש"י בשם התורת כהנים: "אמר רבי עקיבא, זה כלל גדול בתורה". ופירש ה"חתם סופר" שבלימוד התורה הוא כלל גדול שצריך אהבת חברים. וזהו שמצינו (יבמות סב): אצל כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בימי הספירה משום שלא נהגו כבוד זה בזה.

על פי האמור נשכיל להבין מה שדרשו בגמרא (קידושין ל): מקרא שכתוב (תהלים קכז-ה): "לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, מאי את אויבים בשער, אמר רבי חייא בר אבא, אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר (במדבר כא-ד) אַתְּ נִהְיֶה בְּסוּפָה, אל תקרי בְּסוּפָה אלא בְּסוּפָה". כי מצד אחד הרי אי אפשר לברר האמת רק על ידי פלפולה של תורה, זה אומר כך וזה אומר כך והאמת מתבררת ביניהם, אבל בסופו של דבר צריך להיות שלום ביניהם, שאם לא כן לא תתקיים התורה בידם.

וזהו שהזהיר רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" (דרושי ברכת השחר) שכל אדם יקבל עליו מצות אהבת ישראל לפני התפלה, והוסיף כי בפרט חברים העוסקים בתורה צריכים להיות יותר באהבה ובאחדות, ובלשון קדש:

ו-כד): "ויקרא לו ה' שלום". לכן משפטי התורה שהם חכמת ה' יש בהם סגולה להשרות שלום בין אדם לחבירו, אבל משפטי הגוים אין בהם סגולה זו, והמביא דיני ישראל לפני הגוים מייקר את שם עבודה זרה כאילו גם להם יש כח שלום.

ויש להרחיב בזה על פי מה שדרשו במדרש שוחר טוב מה שכתוב (תהלים קכ-ו): "רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום. וכי יש אדם שונא שלום, [אלא זה] עשו שונא השלום". וכתב על זה ה"חתם סופר" (פרשת תולדות דף קט טור ב ד"ה במדרש): "ושמעתי מרעי הגאון מהו אברהם בינגא סג"ל, כי עש"ו גימטריא שלו"ם בטומאה, על כן נקרא שונא שלום". ובאמת כבר מצינו מקור לכך בדברי "בעל הטורים" פרשת תולדות (בראשית כה-כה): "עשו בגימטריא שלום".

הנה כי כן מטעם זה דוקא משפטי התורה שניתנו מאת הקב"ה ששמו שלום, יש בהם סגולה לעשות שלום בין בעלי מריבה שנידונים על פי משפטי התורה, אבל משפטי הגוים שהם מזרעו של עש"ו שונא שלו"ם אין בהם סגולה זו, אלא אדרבה הכרעת המשפט בדיני הגוים גורמת ללבות את המחלוקת והפירוד.

אין התורה מתקיימת אלא אם יש שלום בין לומדי תורה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שהכניס הקב"ה את פרשת משפטים באמצע הכתובים המדברים על מתן תורה, כי כאשר נתבונן במאמרי חכמינו ז"ל המפוזרים בכל התורה שבעל פה, נראה שאי אפשר לזכות לתורה רק אם יש שלום ואהבה בין אדם לחבירו, כי תורה ושלום קשורים זה בזה בקשר אמיץ בל ימוט, כמו שכתוב (משלי ג-ז): "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". ומה לנו יותר ממאמר הסיום של מסכת ברכות (דף סד). שאנו אומרים בכל בוקר בסיום תפלת שחרית:

בכך גילה משה רבינו לישראל הטעם שהכניס הקב"ה את דיני המשפטים באמצע הכתובים המתארים את המעמד של מתן תורה, כדי ללמדנו שהשלמת המעמד של מתן תורה, הוא רק בתנאי שבני ישראל מקפידים לקיים את המשפטים, כי הקב"ה הוא מלך האוהב משפט צדק, ועל כך מזהיר משה: "אם אין אתם עושין את הדינין נוטל תורתו מכם, למה, שלא נתן לכם הקב"ה את התורה אלא על מנת שתעשו את הדינין".

וזהו ביאור הענין שהפסיק הקב"ה באמצע הכתובים המדברים על מתן תורה עם פרשת משפטים, ללמדנו שהמשפטים מחברים את כל החלקים של מתן תורה, אבל אם אין ישראל מקיימים ח"ו פרשת משפטים הרי הם מפסיקים ומבטלים ח"ו את כל המעמד של הר סיני: "שלא נתן לכם הקב"ה את התורה אלא על מנת שתעשו את הדינין".

אלא שעדיין צריך ביאור מה מיוחד בדיני משפטים יותר מכל שאר חלקי התורה, שהרי כל דיני ומצוות התורה ניתנו לישראל כדי שיקיימו אותם.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שלמדנו מדברי חכמינו ז"ל יסוד גדול בענין המשפטים, כי קיום משפטי התורה בין אדם לחבירו, יש בהם סגולה מיוחדת להשרות שלום בין אדם לחבירו, כמפורש במדרש (שמו"ר ל-א):

"ואלה המשפטים, הדא הוא דכתיב ועוז מלך משפט אהב, העוז [הוא] של מלך מלכי המלכים הקב"ה, והוא אוהב את המשפט ונתנו לישראל שהם אוהביו, ומה שכתוב (תהלים צט-ד) אתה כוננת מישרים, אתה כוננת ישרות לאוהבך [ללמד אותם משפטי התורה], שעל ידי המשפטים שנתת להם, הם עושים מריבה זה עם זה, ובאין לידי משפט והם עושין שלום".

עש"ו הוא שונא שלו"ם

יומתק להבין בזה מה שפירש רש"י: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפנייהם ולא לפני הגוים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם, ומייקר את שם עבודה זרה להשביחם, שנאמר (דברים לב-לא) כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים, כשאויבינו פלילים זהו עדות לעילוי יראתם".

לפי האמור הביאור בזה על פי מה ששינוי בגמרא (שבת י:) כי שמו של הקב"ה שלום, ולמדו כן ממה שכתוב אצל גדעון שבנה מזבח (שופטים

ולפי המבואר הרי זה עולה בקנה אחד עם מה שנתבאר, שהפסיק הקב"ה עם פרשת המזבח ופרשת משפטים, בין הכתובים של מתן תורה בפרשת יתרו, ובין הכתובים של השלמת מתן תורה בפרשת משפטים, כדי ללמדנו כמה חשוב הוא השלום בין אדם לחבירו שהוא יסוד כל התורה, כי אם אין שלום אין תורה.

לוח ימין בין אדם למקום לוח שמאל בין אדם לחבירו

ויש להוסיף תבלין לבאר לפי זה מה שהכניס הקב"ה את פרשת משפטים העוסקת במצוות שבין אדם לחבירו, בין הכתובים המדברים על מתן תורה, על פי מה שכתב הרמב"ם בפרשת יתרו (שמות כ-ג): "והנה עשרת הדברות, חמשה בכבוד הבורא וחמשה לטובת האדם, כי כבוד את אביך כבוד האל, כי לכבוד הבורא צוה לכבוד האב המשתתף ביצירה".

פירוש, על לוח ימין נכתבו ה' מצוות שבין אדם למקום: "אנכי ה' אלקיך... לא יהיה לך אלהים אחרים... לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא... זכור את יום השבת לקדשו... כבוד את אביך ואת אמך", כי גם כיבוד אב ואם הוא בכלל בין אדם למקום, כמו שאמרנו (קידושין ל): "השואה הכתוב כיבוד אב ואם לכבוד המקום". ואילו על לוח שמאל נכתבו מצוות שבין אדם לחבירו: "לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, לא תענה ברעך עד שקר, לא תחמוד בית רעך".

הגה"ק בעל "חפץ חיים" זצ"ל ב"שמירת הלשון" (חלק ב פרק כז) מבאר לפי זה מה שכתוב בפרשת כי תשא (שמות לא-יח): "ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות לוח אבן כתובים באצבע אלקים", ופירש רש"י: "לוחות כתובים [חסר ו'], שהיו שתייהן שוות". ומקור הדבר במדרש (שמו"ד מא ו'): "לוחות כתובים, לא זו גדולה מזו". ויש לומר שבא ללמדנו כי תכלית העבודה היא שיקיים האדם את המצוות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו באופן שזה בלי שום הבדל ביניהם.

וימתק לצרף רמז נפלא שכתב הרה"ק מהרי"א מקאמאראנא זי"ע ב"זהר חיי" (שמות ח"ב דף קסד), כי המקור למצוות אהבת ה' בפסוק (דברים ו-ד): "ואהבת את ה' הויה' אלהיך", עולה בגימטריא בדיוק כמקור למצוות אהבת ישראל בפסוק (ויקרא יט-יח): "ואהבת לרעך כמוך אני הויה", והרי זה משתלב להפליא עם כל האמור שצריך להקפיד במצוות שבין אדם לחבירו מתוך אהבת ישראל, כמו במצוות שבין אדם למקום מתוך אהבת ה'.

**"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ולא לפני הגוים,
כי הם זרעו של עש"ו שהוא שונא שלו"ם**

**יעקב אבינו מדתו שלום, כי מדתו תפארת שעושה שלום
בין מדת החסד של אברהם למדת הדין של יצחק**

**רבינו הקדוש ניצוץ יעקב אבינו פתח את המשניות
במצות קריאת שמע שתיקן יעקב אבינו לפני פטירתו**

**רבינו הקדוש סיים את המשניות במדתו של יעקב:
"לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום"**

את כל החלקים של מתן תורה בהר סיני שיהיו בתכלית השלימות, אבל בלי השלום אין התורה יכולה להתקיים. וזהו שאמר משה לישראל בתחילת פרשת משפטים: "הרי נתן לכם הקב"ה את תורתו, אם אין אתם עושין את הדין נוטל תורתו מכם, למה, שלא נתן לכם הקב"ה את התורה אלא על מנת שתעשו את הדין".

ביאור ה"חתם סופר" על הסמיכות של פרשת המזבח לפרשת משפטים

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה, מה שהקדים הקב"ה בסוף פרשת יתרו להכניס דיני המזבח, כדי להסמיך דיני המזבח לפרשת משפטים, ששניהם מצטרפים להפסיק בין מעמד הר סיני שבפרשת יתרו להמשך המעמד בסוף פרשת משפטים, על פי מה שפירש ה"חתם סופר" ב"תורת משה" (סוף פרשת יתרו) סמיכות סוף פרשת יתרו לתחילת פרשת משפטים: "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם".

וביאר בדברי קדשו על פי מה שפירש רש"י: "אשר לא תגלה ערותך, והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על ביזיון, אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג ביזיון, חבירך שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על ביזיונו על אחת כמה וכמה". נמצינו למדים מאבני המזבח שצריך להקפיד על כבוד חבירו.

הנה כי כן זהו פירוש סמיכות הפרשיות: "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", כדי שלא תבזה את אבני המזבח אף שאין בהן דעת, ועל כך אומר הכתוב: "ואלה המשפטים", של אבני המזבח "אשר תשים לפניהם", כדי שילמדו קל וחומר על אחת כמה וכמה שאסור לנהוג ביזיון בחבירו שיש בו דעת, וענין זה הרי שייך לפרשת משפטים שמפורשים בה משפטי התורה בין אדם לחבירו.

"קודם שהאדם יסדר תפילתו בבית הכנסת מפרשת העקידה ואילך, צריך שיקבל עליו מצות (ויקרא יט-יח) ואהבת לרעך כמוך, ויכוין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל, ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי, ובפרט אהבת החברים העוסקים בתורה ביחד, צריך כל אחד ואחד לכלול עצמו, כאילו הוא אבר אחד מן החברים שלו".

יש שישים ריבוא אותיות לתורה

ויש להוסיף נקודה יקרה על פי מה שכתבו הראשונים שיש שישים ריבוא אותיות לתורה כנגד שישים ריבוא נשמות שרשי ישראל, כל נשמה היא כנגד אות אחת בתורה, כמו שכתב השל"ה הקדוש (פרשת קרח תורה אור אות א):

"ודע כי מספר בני ישראל היו שישים ריבוא, ואמרו המקובלים שהם שישים ריבוא נשמות היוצאות משישים ריבוא אותיות התורה, שרוחניות התורה הם נשמות ישראל, והדור שקיבלו את התורה הם היו שישים ריבוא הנשמות, ואחר כך הדורות הבאות אחריהם הם כולם ענפים מהם".

וכתב ה"מגלה עמוקות" (אופן קפו) כי ענין זה רמוז בשם ישראל ל נוטריקון יש שישים ריבוא אותיות לתורה, לרמז שכל אחד מיישראל הוא ממש כנגד אות אחת בתורה. הנה כי כן הרווחנו להבין מה שהיה צורך שיהיו ישראל באחדות בשעת מתן תורה כאיש אחד בלב אחד, כי על ידי ההתחברות של שישים ריבוא נשמות ישראל זה בזה, יאירו עליהם שישים ריבוא אותיות התורה.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין, מה שבחר הקב"ה להפסיק עם פרשת משפטים בין הכתובים של מתן תורה בפרשת יתרו להמשך הכתובים בסוף פרשת משפטים, כדי ללמדנו שמשפטי התורה בין אדם לחבירו המסוגלים להשרות שלום בין אדם לחבירו, הם המחברים

פי מה ששנינו במשנה (אבות פ"ב מ"א): "רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". וביאר רבינו האריז"ל ב"לקוטי ש"ס" (שם) הטעם שבחר רבינו הקדוש במדת תפארת, כי היה הניצוץ של יעקב אבינו שמדתו תפארת.

וכתב ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן פג) כי מטעם זה נקרא רבי יהודה הנשיא - נשי"א נוטריקון ניצוץ של יעקב אבינו. לפי זה מבאר ה"בן יהוידע", כי מטעם זה בחר רבינו הקדוש הניצוץ של יעקב אבינו לפתוח את התורה שבעל פה במצות קריאת שמע שתקין יעקב אבינו לפני פטירתו, כמבואר במדרש (ב"ר צח-ג): "הקבצו ושמעו בני יעקב, מכאן זכו ישראל לקריאת שמע".

הנה כי כן לפי מה שנתבאר מהזוהר הקדוש, כי מדתו של יעקב אבינו תפארת היא השלום, יש לומר כי מטעם זה בחר רבינו הקדוש ניצוץ יעקב שמדתו גם כן תפארת, לסיים המשניות בענין השלום: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", שהוא גם כן מדתו של יעקב, ובכך נעוץ סיום המשניות לתחילתן: "מאימתי קורין את שמע בערבית", ששני המאמרים קשורים ליעקב אבינו עמוד התורה.

מעתה יאירו עינינו להבין כוונתו העמוקה של דוד המלך שאמר: "מגיד דבריו ליעקב", הקב"ה נתן חלק התורה בדרך הפשט לפשוטי העם, שהם בבחינת יעקב ההולכים בדרכו דרך השלום, "חוקיו ומשפטיו לישראל", שאר חלקי התורה העמוקים נתן הקב"ה לעוסקים בתורה שהם בבחינת ישראל.

ועל כך אמר "לא עשה כן לכל גוי", שלא נתן להם שום חלק מהתורה, ומפרש הטעם, "ומשפטים בל ידעום", כי מאחר שלא היה יכול להודיעם את המשפטים שתכליתם לעשות שלום בין אדם לחבירו, כי הם מזרעם של עש"ו שהוא שונא שלו"ם, לכן שוב אינם יכולים לקבל שום חלק מהתורה שאין לה קיום רק עם השלום.

הצילו אותם מיד עשו, ולפי המבואר הכוונה בזה כי השלום בקדושה מבטל את כוחו של עשו שהוא "שונא שלום".

לפי זה נשכיל להבין הצוואה שהשאיר יעקב אבינו לבניו לדורות עולם, להתרחק ממחלוקת ולהתאסף יחד בשלום ובאהבה, כמו שכתוב (בראשית מט-א): "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים". ודרשו במדרש (ב"ר צח-ב): "צוה אותן על המחלוקת, אמר להון תהיו כולכון אסיפה אחת". כי על ידי זה יוכלו להתגבר על קליפת עשו שונא השלום.

וזהו הענין כי בשלש הברכות של ברכת כהנים, שכפי המבואר ב"אבודרהם" (תפלת שמונה עשרה הן כנגד ג' האבות הקדושים, הברכה השלישית שהיא כנגד יעקב אבינו מסתיימת בשלום (במדבר ו-ו): "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום". וכן כתב "בעל הטורים" (שם): "ישא, כנגד יעקב דכתיב (בראשית כט-א) וישא יעקב רגליו, וכתיב ביה (שם כח-כא) ושבתי בשלום". והרי זה מתאים למה שנתבאר כי יעקב אבינו מדתו שלום.

רבינו הקדוש הניצוץ של יעקב אבינו סיים את המשניות בשלום

דבר בעתו מה טוב להעלות על שלחן מלכים, כי על פי האמור יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה שבחר רבינו הקדוש לפתוח את המשניות בתורה שבעל פה במשנה (ברכות ב.) במצות קריאת שמע: "מאימתי קורין את שמע בערבית", ולסיים את כל המשניות במשנה (עוקצין פ"ג מ"ב): "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". וידוע מנהג ישראל לקשר סמיכות סיום המשניות לתחילתן, על דרך המשנה בספר יצירה (פ"א מ"ה): "נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן".

נקדים מה שביאר הגה"ק בעל "בן איש חי" בספרו "בן יהוידע" (ברכות ב.) הטעם שפתח רבינו הקדוש את המשניות במצות קריאת שמע, על

הנה כי כן הרווחנו להבין ביתר שאת, מה שהקדים הקב"ה ללמדנו בפרשת יתרו על החלק של מתן תורה שהשמיע לישראל את עשרת הדברות, המתחלקים למצוות שבין אדם למקום ולמצוות שבין אדם לחבירו, ואחר כך הכניס הקב"ה את פרשת המזבח ללמדנו שצריך להיזהר בכבוד חבירו, וכן פרשת משפטים העוסקות במצוות שבין אדם לחבירו, לפני שהשלים את הכתובים המדברים על מתן תורה בסוף פרשת משפטים, ללמדנו שתכלית השלימות של קבלת התורה היא רק כאשר אדם מדקדק במצוות שבין אדם לחבירו כמו במצוות שבין אדם למקום.

יעקב אבינו אוהב שלום לעומת עש"ו שונא שלו"ם

בדרך זו במסילה נעלה ליישב מה שדרש המדרש מה שכתוב: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם", מקרא שכתוב: "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום", וכבר הבאנו מה שתמהו המפרשים מה שסיים דוד המלך: "ומשפטים בל ידעום", ולא הזכיר גם את החוקים שלא הודיעם.

נקדים מה שאמר החכם מכל אדם (קהלת ז-ד): "זה לעומת זה עשה האלקים". כנגד כל כח של קדושה יש התנגדות מצד הקליפה וכן להיפך, לכן כמו שעשו הרשע מצד הקליפה הוא "שונא שלום", כן יעקב אבינו שהתרוצץ עמו במעי אמו, הוא "אוהב שלום" מצד הקדושה, כמו שדרש בזוהר הקדוש (פרשת ויקרא יב.) מקרא שכתוב (איוב כה-ב): "עושה שלום במרומו, דא יעקב". ומפרש שם כי אברהם מדתו חסד, יצחק מדתו גבורה, ואילו יעקב מדתו תפארת הכלולה מחסד ומגבורה, נמצא כי מדתו שלום להשלים בין החסד של אברהם והדין של יצחק.

וזהו שמצינו בפרשת וישלח כשהלך יעקב עם כל בני ביתו להיפגש עם עשו, והיה מתיירא מאד שלא ילחם בו עשו, מגלים לנו חכמינו ז"ל במדרש (ב"ר פד-א): "תני, כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו". הרי כי השלום והאחדות שהיו בין השבטים

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com